

Luottamuksen ilmapiiri ja representaatiota pakeneva tieto osallistavassa nuorisotutkimuksessa

LAURI JÄNTTI & NOORA PYYRY

ABSTRAKTI Artikkelin pureutuu hankalan tiedon teemaan tarkastelemalla luottamuksen rakentumisen ja tiedontuotannon välistä suhdetta osallistavassa nuorisotutkimuksessa. Luottamuksen ilmapiiri syntyy toisiinsa kytkeytyvien ja vaikeasti verbalisoitavien affektiivisten voimien kentässä, eri tavoin kussakin tutkimustilanteessa. Kyseistä jaettua ilmapiiriä ei voida koskaan kokonaisuudessaan tiivistää ohjesäännöiksi tai muuten kuvailla sanojin. Tämä kuvaamisen hankaluus linkittyy tiedontuotantoon ja artikkeli haastaakin tutkijoita lähestymään sekä luottamusta että tieteellistä tietoa yksilöt ylittävinä tilallisina kehkeyminä. On luovuttava representaatioimperatiivista. Luottamuksen ilmapiiri edesauttaa kiinnittymistä käsillä olevaan ja tekee tilaa epäroinnille itsestään selvänä pidetyn, jo-tiedetyn ja totutun edessä. Näin avautuu uusia ajattelun reittejä ja tiedontuotannon mahdollisuuksia.

ASIASANAT *luottamus, osallistava tiedontuotanto, affektiivinen ilmapiiri, nuorisotutkimus, hengailutietäminen*

Astumme neljän yläkouluikäisen nuoren kanssa sisään noin 10 m²:n kokoiseen pienryhmäluokkaan. Koulu on itselleni entuudestaan tuttu, mutta oppilaat eivät. Ennen kun esittelen heille tutkimustani ja tähän kietoutuvaa digitaalisen oppimispelin kehitykseen liittyvää työpajaehdotusta, järjestelen tovin luokasta löytyviä huonekaluja. Tarkoituksena on istua mukavasti ja tasavertaisesti yhteisen pöydän ympärillä. Pöydän lisäksi tilassa on punainen sohva, säkkituoli, muutama irtotuoli ja kaikenlaista pientavaraa. Siirtäessäni pöytää huoneen keskelle,

kyselen ja juttelen niitä näitä pyrkimyksenäni luoda rentoa tunnelmaa. Samaan aikaan kolme nuorista istuu sohvalle ja neljäs säkkituoliin oven viereen. Lopuksi otan itselleni yhden tuoleista ja yhden jätän vapaaksi heidän opettajalleen, joka ei ole vielä saapunut. Kysyn säkkituolissa istujalta, eikö hän istuisi tuolille, mutta hän jää mieluummin paikalleen. Tässä asetelmassa lähtee pelinkehitysideointi alkuesittelyni kautta käyntiin. Varsin nopeasti tila täyttyy vaihtelevissa rytmeissä ja rekistereissä pulpuavasta puheesta, jossa yksittäiset sanat ja lauseet

kuljettavat ideointia erilaisiin suuntiin: mieleentulemisia, muistumia, nopeita reagointoja, naurunpyrkähdyksiä, päälle puhumista, kuuntelua, katkoksia ja suunnanmuutoksia – siis kaikkea sellaista, mikä kuuluu hyvään keskusteluun. Muuten kaikki tuntuu sujuvan kuin tanssi, mutta säkkituolissa istuja ei oikein missään vaiheessa tule osaksi keskustelua. Tämä ei jää itseltäni huomaamatta, mutta yritykseni osallistaa hänet mukaan, esimerkiksi kysymällä hänen näkemystään jostakin heränneestä ideasta tai laajemmin hänen ajatuksistaan, epäonnistuvat. Seuraavan viikon tapaamiskerralle hän ei saavu.

Myöhemmin tuolla viikolla hän kävelee vastaani koulun käytävällä. Näen tilaisuuden ”tarttua hihasta” ja jutella hänen kanssaan hetken edeltävän viikon tapaamiskerrasta kahden kesken ilman ulkopuolisia korvia. Pyrkimykseni on erityistä empaattisuutta osoittaen kysyä, miten hän ensimmäisen tapaamiskerran koki ja mitä hän ajattelee työpajasta ja omasta osallistumisestaan.

Kuvaus on Lauri Jäntin kenttäpäiväkirjamerkin­töjen pohjalta kirjoittama *re-presentaatio* (kts. Doel 2010; Thrift 2000) eräästä tutkimustilanteesta. Kuvaus liittyy hankkeeseen, jonka tavoitteena on ollut kehittää yhdessä nuorten kanssa taidelähtöisiä toiminnallisia ehdotuksia arkisten kaupunkitilojen avaamiseksi luovan oppimisen kentiksi maantieteen opetuksen yhteyteen. Kuten representaatiot yleensä, myös tämä kuvaus on auttamatta puutteellinen: se kertoo tapahtuneesta jotain, jostakin näkökulmasta, mutta jättää paljon myös piiloon. Lyhyeksi jääneen käytäväkohtaamisen aikana nuori kertoi tutkijalle, että syy poisjättäytymiseen oli se, ettei häntä ”vain kiinnostanut”. Vaikka tutkija tilanteessa ”tiesi” (aisti, tunsu, koki) – ja edelleen ”tietää” (kuvittelee, tulkitsee) – ettei tämä ollut (koko) totuus, ei hän tästä huolimatta löytänyt tilanteesta mielekästä tapaa kysyä ilmassa väreileestä ”muusta”. Parhaista aikeista ja yrityksestä huolimatta kohtaamistilanne johti kokemukseen uudesta ”epäonnistumisesta”, jonka tutkija tul­kitsi luottamuksen puutteeksi itsensä ja nuoren välillä. Päiväkirjamerkintä tuolta kyseiseltä päivältä on paljonpuhuva:

Tuntui vaikealta jutella. Tuntui kuin olisin syyttänyt häntä jostakin. Tunsin olevani isompi ja ikään kuin vaatimassa selitystä. Tuntui, etten löydä pois tästä asetelmasta. En voi olla ilman roolia, joka minulle tulee. Katsoin häntä korkeammalta, ikään kuin katseeni kahlehtisi hänet.

Otamme tapahtumasarjan artikkelimme lähtökohdaksi monista toisiinsa kytkeytyvistä syistä. Siihen paikantuvilla ”epäonnistumisilla” ja näihin kietoutuvilla tulkinnoilla oli voima kutsua, kenties jopa pakottaa, viipymään luottamuksen tematiikan äärellä. Kuvattu tilanne on hyvä esimerkki siitä, kuinka osallistavan nuorisotutkimuksen ytimessä olevat kysymykset valtasuhteista kietoutuvat hankalasti lähestyttävään kysymykseen luottamuksesta (esim. Askins 2018; Cahill 2007a; 2007b; Kaukko ym. 2019; Skelton 2008). Kyse on siitä, kenen näkökulmasta puhutaan, miksi ja minkälaisista motiiveista käsin tutkimusta tehdään, kuka tai mikä tutkimuksessa saa ”äänensä” kuuluville ja mitä ylipäättään ”äänellä” tarkoitetaan (kts. Jackson & Mazzei 2008; Jackson 2003). Tällaiset luottamukseen kietoutuvat tiedontuotannon kysymykset ovat nuorisotutkimuksessa erityisen tärkeitä, koska pyrkimyksenä on nostaa etualalle nuorten tieto ja toimijuus. Kuten Caitlin Cahill (2007a) toteaa, pyrkimys tutkijan ja nuorten välisten valtahierarkioiden madaltamiseen on keskeinen osallistavaa tutkimusta ja tiedontuotantoa ohjaava periaate.

Kuvatussa kenttätutkimustilanteessa on kyse vallasta ja luottamuksesta, mutta myös representaation rajoista – ennen kaikkea siitä, mikä pakenee kuvausta, ja jää siksi helposti huomaamatta ja vaille kriittistä tarkastelua (esim. Anderson 2019). Osallistava tutkimus – ja arkinen maailmamme – on täynnä affektiivisia tilanteita, joissa tunnemme, koemme ja aistimme kehollamme kaikenlaista, mikä saa aikaan tulkintoja ja toimintaa, mutta ei ole suoraan tai lainkaan sanoin kuvattavissa. Erityisesti luottamuksen olemassaoloa, edellytyksiä ja vaikutuksia on vaikea empiirisesti todentaa. Luottamus on silti yksi osallistavan tutkimuksen lähtökohta, koska sen varaan rakentuu yhdessä ajattelu (Kaukko & Kiilakoski 2018). Samalla on selvää, että tutkimustilanteissa

tapahtuu aina enemmän kuin voimme tuoda tietoisin reflektion piiriin ja että tutkijan tulkinta, esimerkiksi kokemus luottamuksesta tai sen puutteesta, kumpuaa tilanteesta mutta on myös vain yksi luenta tapahtuneesta. Suomalaisella nuorisotutkimuskentällä keskustelua representaation haasteesta on käyty viime aikoina esimerkiksi keholliseen tietoon liittyvien metodologisten kysymysten yhteydessä (Mulari & Hartman 2024). Myös omalla taustatieteenalallamme nuorten maantieteessä objektiivisuuden mahdottomuudesta sekä tuotetun tiedon osittaisuudesta vallitsee pitkälti yhteisymmärrys (esim. Pink 2012; Skelton 2024).

Pureudumme nuorisotutkimuksen osallistavan tiedontuotannon hankaliin kysymyksiin jälkihumanistisen maantieteellisen teoretisoinnin keinoin. Käytämme analyysin ja ajattelun ärsykkeenä edellä esiteltyä tutkimustilannetta. Tiedontuottamisen ja luottamuksen suhdetta pohtiessamme kiinnitämme huomion erityisesti tutkimustilanteiden representaatiota pakenevaan tapahtumallisuuteen, johon liittyvää keskustelua on maantieteessä viime vuosikymmeninä käyty erityisesti *nonrepresentational theory* (NRT) -nimikkeen alla (esim. Anderson & Harrison 2010; Simpson 2021; Thrift 2008). NRT:n maailman suhteisuutta ja liikettä korostava ontologia asettaa tiedontuottamisen tavoille representaatioon nojaavan ”evidenssin” kyseenalaistamisen lisäksi myös toisen suuren haasteen: ihmis- ja yksilökeskeisyydestä luopumisen (Pyyry 2015). Tiedon tuottamista ei tarkastella ennalta rajatun yksilösubjektin ”pään sisäisenä”, lineaarisena tai selvärajaisena prosessina, eikä vain ihmisten välisenä sosiaalisena kanssakäymisenä, vaan tietämisen ja uuden tiedon ymmärretään kehkeytyvän monenkeskisissä tilallisissa suhteissa, aina osana maailmaa – siis tilallisena ja materiaalisena prosessina. Maantieteellinen tila viittaa tässä niihin suhteisiin, joista luottamus ja tietävä ihmissubjekti nousevat (esim. Anderson 2014; Anderson & Wylie 2009). Tila on siis paljon enemmän kuin vain tausta ihmisen toiminnalle; tilallisuus sisältää sen jaetun liikkeen, jossa tutkimusprosessi avautuu – osallistujien kehot, tutkimusta kehystävän institutionaalisen kontekstin, sen historian

ja ideologian, fyysiset puitteet ja jokaisen osallistujan henkilökohtaiset muistot, kokemukset ja osaamisen – mukaan lukien monet hetkelliset ja ohikiitävät mutta samalla voimakkaasti affektiiviset kohtaamiset. Keskitymme tässä artikkelissa luottamuksen ja tiedontuotannon väliseen suhteeseen NRT:n tilallisesta näkökulmasta.

Tilallisen teoretisoinnin avulla tarkennamme huomion yksilön ylittäviin ja toisaalta yksilösubjektia jatkuvasti rakentaviin mutta vaikeasti verbalisoitaviin affektiivisiin voimiin. Affektilla viittaamme tässä artikkelissa kehojen välillä ja niiden lävitse liikkuviin intensiteetteihin, jotka tuntuessaan ja kehoja liikuttaessaan joko energisoivat tai latistavat tutkimustilanteen ilmapiiriä. Maantieteilijä Nigel Thrift (2004) viittaa näihin tilallisiin voimiin ”elämän tönäisyinä”. Affektia ei tässä tule sekoittaa vaikutuksen seuraukseen havaittajassa. Tämä affektio, joka tulkitaan henkilökohtaiseksi tunteeksi tai kokemukseksi, on jo *re-presentaatio*, jonka ontologisen varmuuden laadullisen tutkimuksen usein itsestäänselvänä lähtökohtana haluamme haastaa. Affekti on esi-individuaalinen, aina jollain lailla jaettu, kiinni tapahtumaa rakentavissa suhteissa. Jaetun ilma-
piirin kautta se joko rajaa tai tukee subjektin toimintakykyä (Anderson 2014). Tässä artikkelissa olennaista on tutkimustilanteen luottamusta vahvistava tai rapauttava *affektiivinen ilmapiiri* (Anderson 2009), joka voimistaessaan ihmissubjektin toimijuutta samalla tekee tilaa osallistavalle tiedon tuottamiselle. Jälkihumanistinen otteemme pitää sisällään humanismin jäljet, emmekä kiellä ihmistoimijuuden erityisyyttä, mutta väitämme, että ymmärtämällä tiedontuotannon tilallisuutta voimme ymmärtää paremmin myös, mistä ”yksilön puhe” eli tässä tapauksessa nuorten ”äänet” kumpuavat.

Tarkastellaksemme tutkijan toimintamahdollisuuksia osana luottamuksen ja tiedontuotannon yhteenkietoutuvaa tilallista dynamiikkaa osallistavan tutkimuksen tilanteissa otamme käyttöön Pyyryn (2015; 2019; 2022) nuorisotutkimuksesta ammentavan *hengailutietämisen* käsitteen, joka keskittyy representaation ylittävään (osallistavaan) tiedontuotantoon. Käsite suuntaa huomion leikin radikaaliin potentiaaliin

vaihtoehtoisten ajattelun horisonttien avaamisessa sekä hengailun vastahankaisuuteen hyödyn ja päämäärien ohjaamassa maailmassa: ajattelua lähestytään tilan tekemisenä ja uusien reittien (eli assosiaatioiden) syntymisenä. Ajan ja tilan tuhlailu, improvisaatiot ja harhapolut mahdollistavat mielekkään kytkeytymisen siihen, mitä tapahtuu tässä ja nyt. Käsite perustuu edellä viitattuun jälkihumanistiseen ihmismaantieteelliseen teoretisointiin (NRT) ja keskittää huomion kohtaamisiin, jotka luovat mahdollisuuksia olla – eli tietää – jotenkin toisin. Käsite perustuu ajatuksen tietämisen ja tuntemisen erottamattomuudesta: osallistava tiedontuotanto tapahtuu näiden yhteisessä liikkeessä. Leikin ja hengailun väljä ilmapiiri tekee tilaa epäroinnille ja kysymiselle varmana pidetyn äärellä, ja mahdollistaa näin tiedon jäsentymisen totutusta poikkeavalla tavalla.

Jälkihumanistinen teoretisointimme tähtää ymmärryksen lisäämiseen tutkimustilanteiden tilallisuudesta ja sotkuisuudesta. Emme niinkään etsi vastausta kysymykseen, *mitä* luottamus on, vaan pohdimme, *miten* luottamus monien voimien yhteentulemisina ja hankauksina kehkeytyy, ja mitä se saa aikaan eli tekee osana (tutkimus)tilanteita (esim. Horton & Kraftl 2006; Thrift 2000). Osallistavan nuorisotutkimuksen yhteydessä haluamme tarjota välineitä sen ymmärtämiseksi, miten yhdessä tietäminen tapahtuu ja minkälaisia muotoja se ottaa. Teorian ja uusien käsitteiden tehtävänä on siis haastaa ymmärrystä todellisuudesta, asettaa uusia kysymyksiä ennemmin kuin antaa selkeitä ”tuloksia” representaatioiden muodossa. Sanallistaessamme tutkimustilanteissa vaikuttavia voimia pyrkimyksenämme ei ole tuottaa niistä (kattavaa) kuvausta tai (systemaattista) luokittelua. Käsitteellistämällä haluamme avata luottamuksen ja tiedontuotannon suhteen teoreettisen kanssakäytelyn kentäksi, joka toivon mukaan kutsuu nuorisotutkijoita erilaisien näkökulmien ristiinpölytykseen ja kokeiluun.

Tilallisten voimien analyysillä haluamme myös vastustaa kvalitatiivista tutkimusta uhkaavaa ”representaatioimperatiivia”, jonka paineessa jopa osallistava tutkimus saattaa yksinkertaistaa

nuorten muuttuvien kokemusten moninaisuudet eräänlaisiksi pysäytyskuviksi tai kantaa ajatuksia autonomisista ja sellaisenaan tavoitettavista ”nuorten äänistä”. Paine tutkimustuloksiin sanallisten tai muiden kuvausten muodossa tuottaa vaatimuksen ”sormella osoittamisesta” (ts. representaatioista evidenssinä), joka voi tahattomasti kaventaa tietämisen kenttää. Tällöin myös luottamuksen rakentumisen tilallinen dynamiikka on vaarassa redusoitua yksioikoisiksi ohjeistuksiksi tai julistuksiksi esimerkiksi turvallisen tilan kriteereistä (Trento ym. 2025). Keskeinen kontribuutiomme nuorisotutkimuksen kentälle on teoreettisen ymmärryksen lisääminen siitä, mitä nuorisotutkimuksessa etusijalle asetetut nuorten tieto ja ääni tarkoittavat. Kun tiedontuotantoa tarkastellaan suhteisena prosessina, myös nuorten ääntä voidaan analysoida selkeämmin oman aikansa ja tilallisten olosuhteidensa tuotteena. Representaatioiden selitysvoimaa kyseenalaistava tietokäsitys (NRT) muuntaa vaateen ”äänen antamisesta”, eli pyrkimyksen tehdä tilaa nuorten näkemyksille, eettis-poliittiseksi haasteeksi lisätä nuorten toimintamahdollisuuksia käytännössä – tässä ja nyt.

Artikkelin seuraavassa osiossa esittelemme luottamukseen liittyvää keskeistä tutkimuskirjallisuutta. Tarkennamme keskustelun erityisesti luottamukseen osallistavassa nuorisotutkimuksessa. Esittelemme tämän jälkeen kenttätutkimuksen ja aineiston, jonka jälkeen avaamme tilallista näkökulmaa tietämiseen jälkihumanistisen maantieteen voimin. Hengailutietämisen käsitteen kanssa ajatellen osoitamme, miksi luottamusta on tärkeää tarkastella juuri tilallisuuden näkökulmasta. Pääsemme tätä kautta palaamaan alussa kuvattuun tapahtumasarjaan koulussa ja pohtimaan sen avulla luottamuksen roolia osallistavassa tiedontuotannossa. Tilanteiden affektiivisia voimia kartoittamalla ja teoretisoiden pyrimme tuomaan esille luottamuksen ja tiedontuotannon yhteenkietoutuneisuuden tilallisen dynamiikan. Päätämme artikkelin keskusteluun argumenttimme merkityksestä nuorisotutkimukselle ja tarjoamme lukijalle neljä keskeistä huomiota, jotka koemme hyödyllisiksi suunniteltaessa osallistavaa nuorisotutkimusta.

Kokonaisuutena artikkelissamme on kyse myös yrityksestä tehdä selkoa tutkimuksesta, joka perustavalla tavalla sotkuisena ja epälineaarisen prosessina itsessään pakenee representaatiota.

Luottamus nousee suhteista toisiin

Tutkimusta luottamuksesta ja luottamuksen ympärillä on tehty paljon. Jotta voimme tarkentaa huomion erityisesti representaatiota pakenevaan arjen ohikiitävään paljouteen, on tarpeen artikuloida joitakin huomioita tästä tutkimuskentästä. Oivallinen, vaikkakin triviaali tapa todentaa tutkimuksen paljous, on käyttää apuna Google Scholar-hakukonetta, joka hakusanalla *trust* listaa luettavaksi liki viisi miljoonaa englanninkielistä aihiota. Suomenkielinen *luottamus* tuottaa sekin yli 75000 tulosta. Jo pelkän mittakaavan hahmottaminen tällaisen tekstimassan edessä ottaa aikansa. Keskeistä on huomioida, että luottamuksen kysymyksinä voidaan lähestyä mitä moninaisimpia ja erilaisissa rekistereissä tapahtuvia ilmiöitä. Tutkimuksen kohteena voi olla esimerkiksi luottamus tietoon (McCraw 2015) tai brändeihin (Sung & Kim 2010), mutta luottamuksen kautta voidaan tarkastella myös ihmisten suhteita toisiinsa (Rotter 1971), toisiin eläimiin (Armstrong 2010) tai itseensä (Jones 2012). Moninaisuutta kohdatessa kätevä apuväline ovat erilaiset luokittelut. Yksi vakiintunut jakolinja on eronteko *institutionaaliseen luottamukseen* ja *interpersoonalliseen luottamukseen*, joista ensimmäisessä tutkitaan suhteita erilaisiin yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja jälkimmäisessä ihmisten välisiä suhteita sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa (Misztal 1996).

Vaikka näkökulmien, teoretisointien ja yksittäisten tutkimusten kirjo on valtava, yksi lähestymistapamme kannalta olennainen asia yhdistää eri alojen tutkijoita: luottamus ymmärretään perustavalla tavalla ihmisten välisiä suhteita tai koko koettua maailmaa koossa pitäväksi voimaksi. Tämä näkyy erityisen hyvin tutkimustekstien johdannoissa. Julian Rotter (1971, 443), yksi luottamustutkimuksen pioneereista ja sosiaalisen oppimisen teorian kehittäjä, esimerkiksi toteaa, että ”koko arkipäiväisen elämämme ja yhteiskuntajärjestyksemme rakenne perustuu luottamukseen

– oli sitten kyseessä bensan ostaminen, verojen maksaminen, hammaslääkärillä käynti tai lentäminen konferenssiin – lähes kaikki päätökset sisältävät luottamusta johonkin toiseen”. Rotenberg (2019, 1) lausuu samalla väkevyydellä, vaikkakin toisella painotuksella liki puoli vuosisataa myöhemmin, että ”luottamus on yhteiskunnan kulmakivi ja sen selviytymisen perusta”. Sitaatit paljastavat, että kysymys luottamuksesta lävistää koko arjen kokemusmaailman. Vihjatuksi tulee myös, että kysymys luottamuksesta viettää kohti perustavia kysymyksiä olemisesta. Esimerkin tästä antaa Sheets-Johnstone (2016, 174), joka Niklas Luhmanniin (1979) tukeutuen toteaa, että ”ihmisenä olemisen perimmäinen luonto on luottamus”. Luonnehdinta on oivallinen, koska luottamus nousee siinä tarkastelun kohteeksi samassa syvyydessä kuin kysymykset ”ihmisenä olemisesta” tai ”perimmäisestä luonnosta”. Viime kädessä kysymys luottamuksesta kietoutuu siis kysymykseen todellisuuden luonteesta.

Oman näkökulmamme kannalta edellä esitetyt huomiot ovat tärkeitä, koska ne kertovat siitä syvyydestä ja voimasta, jolla kysymys luottamuksesta kietoutuu kysymykseen maailmassa olemisesta. Tuntemme nahoissamme, mistä luottamuksessa on kyse, erityisesti jos luottamus jostain syystä menetetään. Luottamus on siis sana, joka monissa käyttöyhteyksissä arvottaa koettua suhdettamme erilaisiin toisiin. Käsitteen sumeus kumpuaa käyttöyhteyksien laveudesta. Tämä tulee tutkimuskirjallisuudessa usein epäsuorasti esiin, esimerkiksi kritiikeissä sellaisia tutkimuksia kohtaan, joissa luottamusta erilaisten kyselyjen kautta kartoitettaessa oletetaan vastaajien ymmärtävän käsitteen samalla tavalla (Brehm & Savel 2019). Samalla kritiikki kertoo juuri siitä, kuinka luottamus on kohdatessa usein helppo tunnistaa (oletus jaetusta ymmärryksestä), vaikka kokemuksen rikkaus kavahtaakin yksiselitteistä haltuunottoa (representaatio).

Luottamuksen tilallinen tarkastelu ja pohdinnat sen kytköksistä osallistavaan tiedontuotantoon edellyttävät luottamusta rakentavien suhteiden teoretisointia. Tärkeää ei ole selittää tai kuvailla, mitä luottamus ”pohjimmiltaan” on, vaan pohtia, minkälaiset voimat rakentavat

luottamusta ja mitä luottamus maailmassa tekee. Käytämme tässä voiman käsitettä tilallisessa mielessä, eli viittaamme (tutkimus)toiminnan kenttään, jossa on aina monia eri suuntiin vetäviä voimia. Näitä voimia on mahdotonta kattavasti kirjoittaa ja usein vaikea verbalisoida, mutta niiden affektiivinen lataus voidaan *tuntea*. Luottamus ja tietäminen ovat kentän tuotteita: riippuvaisia osallistujista ja heidän kohtaamisestaan sekä vallitsevista arvoista, ideologioista, päämääristä ja mahdollisuuksista. Suunnatessaan huomionsa kohtaamisen materiaalisuuteen ja tilallisuuteen – sanalla sanoen sen maantieteellisyteen – representaation ylittävä käsitteellinen analyysi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella luottamuksen rakentumiseen liittyviä voimia (esim. Dewsbury 2015; Massumi 2015). Tästä syystä tarkastelemme luottamusta *affektiivisena intensiteettinä* (kts. Massumi 2015; Thrift 2004), joka vahvistuessaan rakentaa tutkimuksen osallistujien toimintakykyä ja tukee näin tiedontuotannon prosessia. Luottamuksessa on kyse avoimuudesta ja sen rakentuminen perustuu sensitiivisyyteen tutkimustilanteen jaetulle affektiiviselle ilmapiirille, sen erilaisille ”mikroilmastoille” ja hienovaraisille muutoksille. Kuten Annette Baier (1986, 235) kauniisti sanoittaa, on luottamus ”hyväksyttyä haavoittuvuutta toisen mahdollista mutta ei odotettavaa pahantahtoista toimintaa kohtaan”.

Edellä esitetyn kautta tulee ilmeiseksi, että lopulta jokainen osallistava tutkimus kietoutuu jollakin tavalla myös kysymykseen luottamuksesta. Nuorisotutkimuksen yhteydessä on mielekästä keskittyä kahteen osa-alueeseen. Yhtäällä on tutkimus, jossa eksplisiittisesti selvitetään, mitä luottamus toisia kohtaan saa aikaan nuorten arkisissa maailmoissa, minkälaisia koettuja laatuja luottamuksen yhteyteen kytkeytyy ja mitä luottamus edellyttää. Toisaalla ovat tutkimusmetodologiaan liittyvät kysymykset luottamuksen rakentamisesta aikuisen tutkijan ja tutkimukseen osallistuvien nuorten välisissä suhteissa.

Tutkimusta luottamusta herättävien ihmissuhteiden tärkeydestä nuorten arkisessa elämässä on paljon (esim. Alotaibi ym. 2023; Suhonen 2023; Bryk & Schneider 2002). Tutkimuksia on tehty esimerkiksi nuorten ja nuorisotyöntekijöiden

(Valenti ym. 2020), nuorten ja heidän vanhempiensa (Ying ym. 2015), nuorten ja heidän opettajiensa (Russell ym. 2016; Gregory & Ripski 2008), nuorten ja harrastustoiminnan ohjaajien välisistä (Cadwell 2018) sekä nuorten keskinäisistä (D’Urso ym. 2018) suhteista. Tutkimukset kertovat laajasti luottamuksellisten suhteiden tärkeydestä sekä siitä, että luottamus toisiin kytkeytyy moniin positiivisiksi ymmärrettyihin asioihin, kuten itseluottamukseen (Butt ym. 2019) ja koulumenestykseen (Klem & Connell 2004; Basch 2012; Niedlich ym. 2021). Nuorten ohjattua vapaa-ajantoimintaa tutkineet Griffith, Larson ja Johnson (2018) nostavat esiin tiiviin ja riittävän pitkäkestoisen yhdessäolon sekä ohjaajien herkkyyden ja kyvyn tukea nuorten omia tavoitteita kuvattaessaan luottamuksen rakentumista nuorten ja aikuisten välille.

Edellä mainitut tekijät avaavat oivaltavia näkökulmia myös nuorisotutkimuksen metodologiaan. Erityisesti etnografisesti orientoituneet nuorisotutkijat ovat korostaneet luottamuksen rakentumista ensiarvoisen tärkeänä mutta aikaa vievänä ja verkkaisena prosessina. Luottamus ei ole itsestäänselvyys tai ”ilmoitusasia”, vaan syvenee pienin askelin tutkimustoiminnan yhteydessä avaten samalla ovia kohti nuorten kokemusmaailmoja (Honkasalo 2018; Tickle 2017). Samalla on myös hyvä muistaa, että luottamukselliset suhteet ja niihin kietoutuva inhimillinen läheisyys voivat johtaa eettisesti hyvinkin haastaviin tilanteisiin, esimerkiksi koskien seksuaalisia viehättymisiä tai laitonta toimintaa (Blackman 2007).

Nuorisotutkimus painii saman hankaluuden kanssa kuin tutkimus laajemminkin: kysymys luottamuksesta – siis se, mitä luottamuksen käsitteellä yritetään ilmaista – sotkeutuu erottamattomasti hyviin ihmissuhteisiin yleisesti liitettyihin mutta vaikeasti määriteltäviin kokemuslaatuihin ja arvostuksiin, kuten kunnioitukseen, yhteyden kokemukseen, hyväksytyksi tulemiseen, osallisuuteen, huolenpitoon tai turvallisuuden tunteeseen. Kenties tämä käsitteellinen sumeus ja toisaalta luottamukseen liitettävä arkinen ”itsensäselvyys” ovat syitä sille, että vaikka luottamus nähdään ensiarvoisen tärkeänä asiana erilaisissa

yhteyksissä, on luottamuksen rakentumisen sosiaalista dynamiikkaa lopulta tutkittu hyvin vähän (Russell ym. 2016). Tähän haasteeseen käymme käsiksi esittämällä seuraavaksi pedagogisen kokeilun, johon analyysimme pureutuu – ja josta se myös ammentaa.

Pedagoginen kokeilu osallistavan tutkimuksen lähtökohtana

Artikkelimme argumentti on kehkeytnyt alussa kuvaillun pedagogisen kokeilun kanssa ”hengailien”, eli kuulustelemalla tapahtunutta teorian valossa ja käsitteellistämällä siinä vaikuttaneita voimia. Keskittäessämme artikkelissamme huomion luottamukseen ja ammentaessamme yhdestä osallistavan nuorisotutkimuksen tilanteesta haluamme tuoda esiin, että laajempi tutkimusprosessi siihen liittyvine keskusteluineen on pitänyt sisällään myös muita osallistavan nuorisotutkimuksen hankkeita. Jäntille tämä on tarkoittanut esimerkiksi viikoittaisen maantieteen kokeellisen opetuksen projektiurssin toteuttamista helsinkiläisessä lukiossa syyslukukaudella 2024 ja Noora Pyrylle hänen aiempaa tutkimustaan teini-ikäisten nuorten kanssa (esim. Aiava & Pyry 2024; Pyry 2012; 2015).

Tässä artikkelissa käsiteltävä kokeilu oli helsinkiläisessä yläkoulussa toteutettu maantieteen opetuksen menetelmiin liittyvä työpaja, jossa kehiteltiin nuorten kanssa digitaalista oppimispeliä. Työpaja toteutettiin syksyllä 2022 ja se kytkeytyi osaksi koulun kestävyyskasvatukseen liittyvää Vihreä lippu -toimintaa. Työpajaan osallistui yhteensä kuusi yläkouluikäistä nuorta. Nuoria osallistava kokeilu toteutettiin yhden oppitunnin mittaisilla (n. 90 min) tapaamiskerroilla useamman viikon aikana, ja yhteensä tapaamiskertoja oli neljä. Kokeiluun liittyviä aikatauluvalintoja ohjasi ja samalla rajoitti koulun työjärjestys. Käytännössä kaikille sopivia aikoja etsittiin siis osallistuvien nuorten lukujärjestysten raameissa ja Vihreä lippu -toimintaa koordinoivan maantieteen opettajan ohjauksessa. Työpajan yhteydessä Jäntti kirjoitti aineistonamme toimivaa kenttäpäiväkirjaa. NRT:n jälkihumanistiseen – representaatioita kriittisesti tarkastelemaan

– lähestymistapaan nojaten päiväkirjamerkin­töjä ei lähestytty ”todisteina” tapahtuneesta, vaan tutkimustilanteiden tuottamina jälkinä, jotka tarjoavat mahdollisuuden nostaa tapahtunut muisteltavaksi ja muistelun myötä uudelleen pohdittavaksi, teoretisoitavaksi ja käsitteellistettäväksi.

Kokeilun yhtenä lähtökohtana olivat osallistavan toimintatutkimuksen (*participatory action research, PAR*) perinteestä kumpuavat ajatukset *kanssatutkimuksesta* (esim. Kulmala ym. 2023; Skelton 2008) sekä halu kehittää taidelähtöisiä työskentelytapoja hyödyntäen toiminnallisia ehdotuksia, joiden avulla nuorten arkisia tiloja voidaan avata yhteisen kokeilun, luovan kanssajattelun – siis (toisin) tietämisen, olemisen ja oppimisen kentiksi. Kanssatutkimus viittaa tutkimustapaan, jossa tietoa tuotetaan jollakin tavalla yhdessä tutkimuksen ”kohteena” olevien ihmisten kanssa. Usein osallistavia menetelmiä käytetään silloin, kun tutkimus liittyy ihmisryhmään, kuten tässä nuoriin, joiden koetaan tavalla tai toisella jäävän yhteiskunnan marginaaliin ja joiden toimintamahdollisuuksien parantamiseen tutkimus tähtää (Taavetti & Lehtonen 2018). Käytännössä osallistava tutkimus kattaa laajan kirjon tapauskohtaisesti toisistaan eroavia tutkimusasetelmia, joiden yhteydessä käytetyt menetelmät, tiedon tuottamisen osallisuuden aste sekä ymmärrys tiedosta ja tietämisestä vaihtelevat.

Tässä tutkimuksessa osallistaminen kytkeytyi opetusmenetelmien kehittämiseen, johon nuoret haluttiin kutsua mukaan asiantuntijoina kanssakehittäjiksi. Työpajatyöskentelyn konkreettisena lähtökohtana oli mukana oleville nuorille esitetty avoin kutsu ideoida yhdessä digitaalinen maantieteellinen oppimispeli, joka jollakin tuoreella ja nuoria itseään inspiroivalla tavalla johdattaisi pelaajansa (opiskelijan) ulos koululuokasta tutkimaan ja tarkastelemaan erilaisia arkisia (kaupunki)tiloja ”uusin silmin”. Yhteiskehittelyyn vaikutti tutkijan ääneen lausuma kysymys siitä, miten maantieteen opetus voisi paremmin tarjota nuorille mielekkäitä osallistumisen tapoja sekä mahdollistaisi kytkentöjen luomisen heidän arkisiin kokemusmaailmoihinsa ja kiinnostuksen kohteisiinsa. Tapaamiskerroilla tutkijan työskentelyä ohjasi pyrkimys esittää nuorille selkeä

ja inspiroiva mutta lopputuleman suhteen väljä toimintaehdotus sekä yritys tarttua mahdollisimman herkillä otteella tilanteista kumpuaviin nuorten ideoihin ja ehdotuksiin niiden yhteiskeshittelylle ja kanssa-ajattelulle tilaa luoden.

Pyrkimys luottamuksen rakentamiseen oli työpajatyöskentelyn lähtökohta. Luottamusta voidaan pitää osallistavan nuorisotutkimuksen perusarvona, joka rinnastuu pyrkimyksiin vahvistaa nuorten arjen toimijuutta, yhteiskunnallista osallisuutta ja heidän ”äänensä” kuulumista (Cahill 2007a; Pyyry 2012; Skelton 2008; 2010). Jos ja kun osallistavassa tutkimuksessa nuoret halutaan nähdä aktiivisina toimijoina, joiden kanssa tutkimusta todella tehdään yhdessä ja lähtökohdaksi asetuu pyrkimys yhdenvertaisuuteen tutkijan ja tutkittavien välillä sekä ymmärrys siitä, että tutkittavat ovat omien tilanteidensa ja maailmojensa parhaita asiantuntijoita, on luottamusta mahdollonta jättää ulos yhtälöstä. Vaikka luottamuksen voi nähdä kietoutuvan osaksi osallistavan nuorisotutkimuksen eettistä koodistoa ja arkisia tutkimuskäytäntöjä, ei luottamuksen käsite itsessään välttämättä nouse eksplisiittisesti metodologisen tai teoreettisen pohdinnan kohteeksi. Toisinaan luottamuksen arvo tulee metodologisessa kirjallisuudessa artikuloitua suoraan (esim. Kallio ym. 2015), mutta usein asia ilmaistaan vaihtoehtoisin tavoin, kuten esimerkiksi huomiona lämpimän ja nuoret tervetulleiksi toivottavan tunnelman tärkeydestä (Cahill 2007a).

Kuten aiemmin mainitsimme, etnografisesti orientoitunut nuorisotutkimus korostaa luottamuksen rakentumisen prosessin verkkaaisuutta. Ajallisuuden merkitystä voi tuskin yliarvioida osallistavan tutkimusotteen yhteydessä, mutta painotus saattaa kuitenkin jättää tilallisuuden pohdinnan vähäisemmäksi. Toki nuorisotutkimuksessa myös tilallisuutta on luottamuksen yhteydessä pohdittu, esimerkiksi kysymyksenä turvallisesta tai turvallisemmasta tilasta (Vaughan 2014), mutta usein tila ymmärretään pikemminkin (passiivisena ja staattisena) taustana ihmisten sosiaaliselle toiminnalle kuin (aktiivisena) toimintana tai yhteisenä liikkeenä (jossa ihminen ja hänen asuttamansa tila jakavat

kyseisen liikkeen). Kuten Trento ja kumppanit (2025) tuovat esiin, turvallisempien tilojen (ja ilmapiiirin) rakentamiseksi tarvitaan teoreettista ymmärrystä tilasta (*space*) sen aktiivisena tulemisena, eli tilasta verbinä (*spacing*). Tämä tilan tekemisen toiminta ei ole redusoitavissa yleisiksi ohjeiksi, koodistoiksi tai muiksi turvallisen tilan ”pysäytyskuviksi” vaan vaatii aina – ja ennen kaikkea – tilannekohtaista herkkyyttä (turvallista) tilaa rakentaville usein ristivetoisillekin voimille. Päästäksemme pohtimaan näiden affektiivisten voimien suhdetta osallistavaan tiedontuotantoon siirrymme seuraavaksi avaamaan tarkemmin tilallista näkökulmaa tietämiseen ottamalla analyysimenetelmäksi Pyyryn hengailutietämisen käsitteen.

Tilallinen näkökulma tietämiseen: hengailutietäminen kumpuaa kohtaamisista

Pyyryn kehittämän hengailutietämisen käsite perustuu NRT:n subjektikäsitukseen ja ammentaa hänen nuorten hengailua tilan tekemisen ja tietämisen näkökulmista käsitteellistäneestä tutkimuksestaan (2015; 2019; 2022). Hengailulla tarkoitetaan nuorten näennäisen hyödytöntä ja tuhmailevaa tapaa viettää aikaa yhdessä. Se mikä päällisin puolin, ja kenties erityisesti aikuisin silmin, saattaa näyttää ajanhukalta, paljastuukin lähemmässä tarkastelussa luovaksi ja nuorten maailmassa suuntimisen kannalta tärkeäksi, itsessään merkitykselliseksi toiminnaksi ja tilan tekemiseksi. Pyyry tuo esille nuorten tarpeen viettää aikaa vertaistensa kanssa, piilossa aikuisen valvonnalta sekä erilaisten arkea organisoivien aikataulutusten, ohjatun toiminnan ja näihin kietoutuvien vastuiden ristipaineesta. Hengaillessa yhdessä olemisen tarvetta määrittää halu kytkeytyä irti aikuisten maailmasta, halu ”vain olla”. Hengailu irrottaa nuoret arjen pakottavista kahleista ja vapauttaa tilaa kiireettömälle ja leikkisälle maailmasuhteelle, joka avaa tilaa ja uusia suuntia spontaaniin kokeiluun ja tilannelähtöisen improvisaatioon. Hengailu tekee tilaa ihmetelylle, koska ihmistä ei ohjaa kiire seuraavaan asiaan tai paikkaan. Hengailun välineellisyyttä

kyseenalaistava päämäärättömyys ja leikkisyys sekä näihin liittyvät yllättävät kohtaamiset tekevät mahdolliseksi kysymyksen olemisesta: maailman ja ihmisyyden ymmärtämisen jotenkin toisin. Tämä representaation ylittävä kysyminen on tietämisen kannalta oleellista. Valottamalla erilaisia toisinolemisen ja -tietämisen mahdollisuuksia hengailutietämisen käsite vastustaa näin myös kilpailuyhteiskunnan asettamia paineita ja ottaa tätä kautta kantaa kysymykseen nuorten hyvinvoinnista.

Artikkelimme argumentin kannalta oleellista on se, että hengailutietämisen käsite auttaa ymmärtämään tapaa, jolla tietäminen kumpuaa kohtaamisista. Maantieteessä *kohtaaminen* viittaa enemmän kuin vain kahden elementin, kehon tai kappaleen ”tapaamiseen”; se on vihjaus erosta ja murtumasta (Wilson 2016). Jotain yllättävää tapahtuu ja kohtaaminen saa aikaan *epäröintiä* itsestäänselvyyksien edessä (kts. Thrift ym. 2010): esiin nousee *ilmapiirin asettama kysymys* asioiden vallitsevasta tilasta (Pyyry 2022). Hengailun metaforan kautta tietämistä lähestytään tilan työstämisenä ja uusien ajattelun reittien avautumisena. Hengailutietäminen ei tuota (välineellistä) tietoa *jostakin* tietyistä – se on uusia ajattelun horisontteja avaavaa. Se on ennen kaikkea kohtaamisen tilallisista suhteista nousevaa, subjekti-objekti-jaon ylittävää kysymistä yhdessä maailman tapahtumallisuuden kanssa. Siksi se edellyttää herkkyyttä käsillä olevan äärellä, avautumista ja heittäytymistä jaettuun.

Hengailutietämisen käsite tuo esiin erityisesti sen, että tietämisen ei tarvitse olla rationaalista tai verbalisoitavissa ollakseen tärkeää. Esimerkiksi nuorten arjessa tapahtuu paljon voimakkaan affektiivisia asioita, joita on vaikea pukea sanoiksi, saati sitten viestittää akateemiselle tutkijalle. Hengailutietäminen on lähtökohteisesti representaatiota pakenevaa uusien reittien ja assosiaatioiden kehkeytymistä. Tutkijoina olemme kiinnostuneita siitä, miten voisimme paremmin päästä kosketuksiin ja ymmärtää tätä hankalaa tietoa.

Hengailutietämisen teoreettinen voima on sen kyvyssä käsitteellistää tietämisen affektiivisuutta ja siihen liittyvää tilanteisuutta; sitä, että

tietäminen tapahtuu aina jossakin ja nousee käsillä olevan kohtaamisen monisuuntaisista suhteista. Käsite kutsuu huomioimaan, etteivät tietämisen tilanteet koskaan ole vain kahden kauppa, vaan etenevät aina monen affektiivisen voiman tanssina – tai kompurointina. Osallistavaan tutkimukseen liittyvillä tietämisen kentillä hengailutietäminen kutsuu tutkijaa luottamaan itseensä ”tietävänä-tuntevana” (*thinking-feeling*; kts. Manning & Massumi 2014), maailmaan kytkettyneenä tutkimusinstrumenttina. Tämä tarkoittaa avautumista monesti taustakohinalta kuulostavalle maailman puheelle, toisin sanoen tutkimustilanteen ”lukemista” koko keholla. Tutkijan taituruudessa tulevat yhteen hänen lukeneisuutensa ja kokemuksensa, mutta ennen kaikkea hänen malttinsa ja kykynsä viipyillä kentän vihjeiden kanssa niiden monitulkintaista avoimuutta sietäen.

Jokainen, joka on käytännössä ja tosissaan tehnyt osallistavaa nuorisotutkimusta, tietää, että tilanteiden ennakoimattomuus ja yllättävyys takaavat, että halusi tutkija sitä tai ei, kyse on improvisaatiosta, jossa paraskin yritys on aina nimenomaan yritys. Oleellista on tilan tekeminen epäröinnille ja myös virheille. Tämä tarkoittaa käytännönläheistä ja vilpittöntä pyrkimystä olla läsnä nuorten kanssa tutkimustilanteissa sekä havainnoida niissä tapahtuvia monisuuntaisia liikkeitä. Tähän kuuluu lähtökohtainen pyrkimys pysyä avoimena affektiivisen ilmapiirin muutoksille, hengailta kohtaamisista kumpuavan kanssa, eli yritys kuunnella herkällä korvalla kentän monesti ristiriitaisiakin kuiskauksia: vastahankaisuuksia, uusia ehdotuksia ja kysymyksiä, vihjeitä vaihtoehtoisista suunnista. Tätä hengailua sävyttää vaatimus olla kiirehtimättä kohti ratkaisua, eli jarrutella ilmapiirin asettaman kysymyksen äärellä. Pyrkimyksenä on tehdä tilaa epäröinnille, harhapoluille ja myös ”epäonnistumisille” – toisin sanoen ihmettelylle ja uudelle tiedolle piiloutumatta ennalta määriteltyjen roolien tai toimintatapojen taakse (kts. McCormack 2008; St. Pierre 2021; Trento ym. 2025). Tutkijan taituruudella emme siis viittaa tutkijan kykyyn tulkita tapahtumia ”oikein”, vaan mahdollisuuksiin pysyä avoimena vallitsevan ilmapiirin viesteille sekä tapaan

kuulustella tutkimustapahtuman jälkeensä jättämiä jälkiä kriittisesti teorian valossa.

Luottamuksen affektiivinen ilmapiiri energisoi tutkimusta

”Tyhjästä on paha nyhjästä”, sanoo sananlasku ja tämä pätee myös osallistavan nuorisotutkimuksen tilanteisiin tiedontuottamisen tapahtumina. Kuten jälkihumanistinen maantiede huomauttaa, ei ajattelu nouse tyhjästä tai tapahdu maailmasta irrallaan ”pään sisäisyydessä”. Ajattelu tapahtuu affektiivisissa kohtaamisissa, joissa eteen tuleva sytyttää uusia reitityksiä jo-tiedettyyn. Ajattelu on (maailmaa) luovaa toimintaa, jota virittävät ja värittävät kaikenlaiset assosiaatiot, muistamiset ja mieleen tulemiset sekä tuntumiset. Ajattelu on myös intiimiä, sillä tilanteissa avautuva koskettaa ja liikuttaa meitä monin tavoin. Avatessaan uusia reittejä assosiaatioiden muodossa ajattelu aina myös paljastaa jotakin ja altistaa jollekin. Osallistavan tutkimuksen yhteydessä hengailutietämisen esittämä haaste onkin pohtia, miten ajattelulle voidaan niin kuvainnollisesti kuin konkreettisesti tehdä enemmän tilaa, jotta tietäminen uusien assosiaatioiden ja horisonttien avautumisena tulisi mahdollisemmaksi. Miten tehdä enemmän tilaa ihmettelylle ja epäroinnille? Miten sallia akateemisen tutkimuksen aikataulu- ja tulospaineissa ajattelun harhapolut, jotka usein tarkoittavat umpikujia mutta myös kompurointia kohti uutta tietoa?

Muistaen luonnehdinnat luottamuksesta koetuna haavoittuvuutena palaamme seuraavaksi artikkelin alussa esiteltyyn tapahtumasarjaan ja pohdimme affektiivisen ilmapiirin käsitteen avulla luottamuksen rakentumiseen vaikuttavia moninaisia voimia sekä luottamuksen suhdetta tiedontuotantoon. Affektiivisen ilmapiirin kautta kohdistamme huomion siihen, ettei luottamuksen rakentumisen (tai rapautumisen) tilanteissa ole kyse yksittäisistä asioista ja teoista tai (vain) kahdenvälisistä vuorovaikutussuhteista. Kyse on monien voimien tilannekohtaisista yhteen-tulemisista ja (yhteis)vaikutuksista: ilmapiiristä, joka joko energisoi ajattelua tai torppaa sen kehkeytymisen. Aiemmin esittelemämme

tutkimustilanteen kohdalla kysymys kuuluu myös, olisiko tutkija voinut tehdä jotain toisin – ja näin tehdä paremmin tilaa osallisuudelle ja yhdessä ajattelulle, ja samalla kohtaamisesta kumpuavalle ”nuorten äänelle”?

Tutkimustilanteessa kehkeytyneen affektiivisen ilmapiirin sekä tutkijan toimintamahdollisuuksien ymmärtämiseksi täytyy huomioda, että tutkimus toteutettiin koulussa. Viipyilevä hengailu tuskin on asia, joka koulusta tulee ensimmäisenä mieleen – ainakaan, jos kysymys on nuorten ja koulussa työskentelevien aikuisten välisistä suhteista. Koulussa nuorten ja aikuisten välisiin suhteisiin vaikuttaa voimakenttä, jonka yhtenä lähteenä on laissa määritelty oppivelvollisuus, joka velvoittaa nuoret opiskelemaan aikuisten määräämillä tavoilla aikuisten määrittämiä asioita aikuisten määrittämissä aikatauluissa. Aikuiset myös seuraavat ja arvioivat jatkuvasti nuorten toimintaa ja onnistumista erilaisin välinein, kuten kokein, arvosanoin ja Wilma-merkinnöin eli koulun sähköiseen järjestelmään tehdyin huomaautuksin ja kirjauksin. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, etteivät koulu-paineita nuoriin kohdista ainoastaan yksittäiset aikuiset opettajat, vaan myös koulussa materia-lisoituva (kilpailu)yhiteiskunta arvoineen (Pyyry & Sirviö 2024), nuorten vanhemmat odotuksi-neen sekä maailman ristipaineissa muotoutuvat unelmat tulevaisuuden aikuisuudesta (kts. myös Ruutu & Jahnukainen 2024). Toisaalta koulun ilmapiiriä muovailee se, ettei koulu ole nuorille pelkkää opiskelua tai aikuisten ja nuorten välistä hierarkiaa, vaan myös toisten nuorten kanssa jaettua intensiivistä arkea iloineen, suruineen ja hankauksineen. Ilmapiiriä ei rakenna vain se, mikä tapahtuu koulun seinien sisäpuolella, vaan mitä moninaisimmat kouluarkeen soluttautu-vat, monin tavoin toisiinsa kytkeytyvät mutta yhteismitattomilta tuntuvat asiat, kuten kotiolot, yhteiskunnan arvot tai maailman tila sekä näi-den tuottama toivo tai toivottomuus sekä monet muut keskenään sotkeutuvat tekijät.

Kouluarki on monien ristiin vetävien voimien kautta potentiaalisesti äärettömän moniin suun-tiin laajentuva kenttä, joka ei asetu sellaisenaan sanoin ja kuvin tavoitettavaksi. Jaetun ilmapiirin

kautta kouluarki kuitenkin raamittaa sitä, minkälaisia ajattelun mahdollisuuksia kouluun paikan-
tuvissa osallistavan tutkimuksen tilanteissa voi
avautua. Osallistuvien nuorten vaihtelevat taustat
ja keskinäiset suhteet vaikuttavat tutkimuksen
kulkuun, mutta siihen vaikuttavat myös monet
muut asiat, kuten se, että kouluun tullessaan
myös tutkija tuntee kehossaan koulun ja yhteis-
kunnan järjestysvallan. Tilan tekemisen näkökul-
masta huomio kääntyy kohti tutkimusasetelmaa
eli sitä, mikä voisi auttaa tutkijaa laskeutumaan
ajattelun mahdollisuuksia kahlitsevasta auktori-
teettiasemasta käytännössä askelen lähemmäs
aitoa kanssatutkijuuutta.

Kun seuraavaksi kehitämme argumentti-
amme eteenpäin sanallistamalla tutkimustilan-
teen affektiivista ilmapiiriä rakentaneita voimia,
on tärkeää ymmärtää, ettei päämääränämme ole
tarjota (kokonais)kuvausta tai (ulossulkevaa) luo-
kittelua siitä, mitä (kaikkea ja tiettyä) juuri tässä
tilanteessa tapahtui. Pyrkimyksemme on raken-
taa tapahtumallisuuteen liittyvä teoreettinen
argumenttimme tavalla, joka avaa lukijalle mah-
dollisuuden kanssa-ajatteluun: miten erilaiset
osatekijät (taustatilanteet, ideologiat, esineet, jär-
jestykset, huomionkohdistukset, tulkinnat, mie-
leen tulemiset, tuntemukset, sattumat jne.) tut-
kimustilanteen *ekologiassa* vaikuttavat toisiinsa
ja tuottavat yhdessä sen affektiivista ilmapiiriä
(kts. Bennett 2010). Koska affektit ja tämänkalta-
inen tietäminen pakenevat representaatiota, tar-
vitsemme käsitelähtöistä analyysia. Tarjoamalla
lukijalle yhden, toivottavasti teoreettista mieli-
kuvitusta inspiroivan luennan tapahtumaan vai-
kuttaneista voimista, haluamme kutsua hänet
mukaan pohtimaan luottamuksen ilmapiirin ja
tiedontuotannon suhdetta.

Yhtenä tekijänä artikkelin alussa kuvaamas-
samme tilanteessa oli tutkijan esiymmärrys kou-
luista (nuorille) voimakkaan affektiivisina tiloina
sekä se, että kyseinen koulu ja luokkahuoneet
olivat hänelle entuudestaan tuttuja. Tähän kie-
toutuen huonekalujen järjestämistä ohjasi osal-
listavan nuorisotutkimuksen tavoite tasoittaa
valta-asetelmaa ja luoda rento, innostunut ja toi-
sia huomioiva ilmapiiri tuomalla osallistajat istu-
maan yhteisen pöydän ympärille, samalle tasolle,

lähelle ja kohti toisiaan. Myös sattuma vaikutti
tapahtumien kulkuun. Tapaamiskerta oli alun
perin sijoitettu toiseen luokkaan, mutta koska
tila oli yllättäen muussa käytössä, oli seurauksena
hetkessä improvisoitu siirtymä pienluokkaan.
Tilannekohtainen improvisaatio generoi omat
voimansa, avaten esimerkiksi luontevan tilaisuus-
den rentoon jutusteluun huonekalujen siirtämi-
sen yhteydessä. Samalla improvisaatio yhdessä
tuntemattomien taustatekijöiden kanssa – epäil-
lemättä kaverisuhteet olivat osa kuviota – johti
siihen, ettei huonekalujen järjestelystä seurannut
tutkijan ennalta ideoimaa ”pyöreän pöydän rita-
rit”-asetelmaa, vaan lopulta kolme nuorista istui
sohvalle ja neljäs säkkituoliin muista hieman eril-
leen ja alemmaksi.

Tämä monien tilannekohtaisten tekijöiden
tuloksena kehkeytnyt lähtöasetelma oli mukana
orkestroimassa tapahtumien myöhempää kulkua,
joka vuorostaan oli rakentamassa luottamuksen
ilmapiiriä tutkijan ja kolmen nuoren välille sekä
samalla tuottamassa neljättä nuorta ulossulkevaa
dynamiikkaa. Kun seuraavaksi tarkennamme eri-
tyishuomion joihinkin tiettyihin tilallisiin yksi-
tyiskohtiin, kuten esimerkiksi sohvan rooliin, ei
tarkoituksemme ole ylikorostaa juuri näiden vai-
kutusta, vaan tuoda esiin ja konkretisoida affek-
tiivisen ilmapiirin kehkeytymisen dynamiikan
moniulotteisuutta, jossa osatoimijoina eivät ole
vain sanat, eleet ja yksittäiset ihmiskehot, vaan
kaikenlainen paikan päällä materialisoituva
ja tapahtumassa voimautuva (kts. *thing power*,
Bennett 2010).

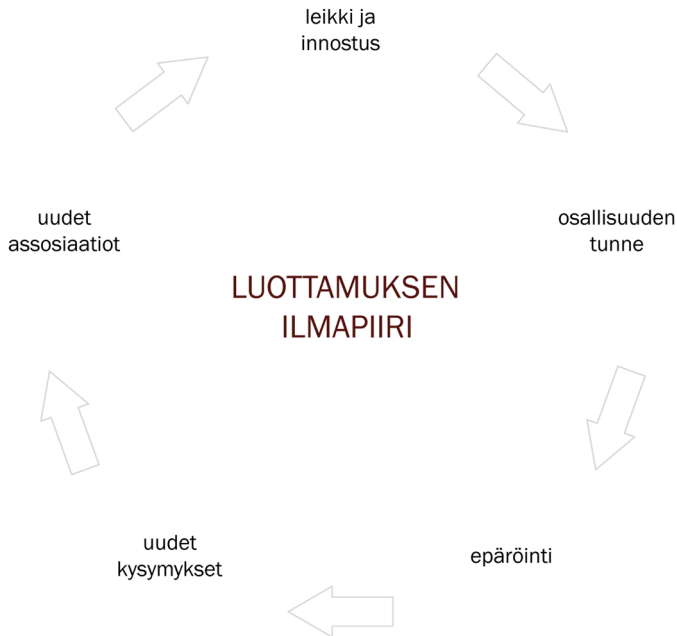
Sohvan mahdollistama fyysinen läheisyys
(kosketusetäisyys) tuotti tilanteessa vierekkäin
ja yhdessä olemista, joka tuntui innostavan
nuoria ideoimaan. Samalla läheisyys avasi nuo-
rille mahdollisuuksia ottaa ideointia enemmän
omakseen, eli osallistua. Tämä puolestaan tun-
tui energisoivan ideointia tuottaen sytykkeitä
kaikenlaisten mieleen juolahtaneiden assosi-
aatioiden ja omakohtaisten arjen sattumusten
jakamiselle. Ääneen sanottuina nämä avasivat
reitityksiä nuorten arkisen elämän maisemiin,
mikä taas tarjosi tutkijalle mahdollisuuden ja
täkyjä, joiden avulla avata keskustelua luonte-
vasti ja myös epäroiden uusiin suuntiin uusien

kysymysten muodossa. Tutkijan ja nuorten välille kehkeytyvän keskustelun edetessä kasvoi myös tutkijan rohkeus asettua enemmän *kohti* ja olla vahvemmin *mukana*. Tämä tarkoitti esimerkiksi uskallusta viljellä enemmän huumoria, tuoda vastavuoroisesti esiin omia arjen sattumuksiaan ja haastaa nuorten esiin tuomia näkökulmia vaihtoehtoisilla kannoilla.

Keskustelutilanteesta muotoutui itseään ruokkiva vastavuoroisen assosioinnin, kyselyn ja innostumisen kierre, joka ajan myötä syvenevänä ”leikkinä” oli mukana tasoittamassa tutkimustilanteen valtageometriaa. Samalla yhteinen ”leikki” synnytti luovia ideoita ja hengailu kehkeytyvän kanssa elävöitti uusia maailmoja toisille jaettavaksi ja yhdessä ihmeteltäväksi. Kehkeytynyt vastavuoroisuus sekä kaikki se, mikä ideoinnin raamissa tuli jaetuksi, rakensivat yhdessä luottamuksen ilmapiiriä, joka

kietoi osalliset elävöittävän vaikutuksensa alaisuuteen. Luokkahuone pienen kokonsa, sisustuksen kotoisuutensa sekä toisista luokkahuoneista ja koulutilanteista erillisyytensä kautta oli mukana vahvistamassa ilmapiirin intensiivisyyttä. Tutkija ja nuoret tulivat tilanteen myötä tutuiksi toisilleen. Tilanteen affektiivisesta voimasta kertoo se, että pelinkehityspajasta syksyllä alkanut yhteistyö kolmen nuoren kanssa jatkui koko seuraavan kevään toisen vapaaehtoisuuteen perustuvan opetuskokeilun parissa.

Osallistavan tiedon tuottamisen tilanteet ovat moniulotteisia ja toisinaan ristiriitaisia kehkeytymisen kenttiä. Siinä missä edellä luonnehdittu tapahtumien kulku rakensi luottamusta tutkijan ja kolmen nuoren välille, oli se siis samaan aikaan osa prosessia, joka tuntui työntävän näljättä nuorta ulos yhdessä olemisen ja ideoinnin piiristä. Osallistamisen hankaluus on kenties

Kuva 1. Luottamus syntyy jaetun energisoivan affektiivisen ilmapiirin pohjalta ja sen ruokkima osallisuuden tunne edesauttaa kiinnittymistä tutkimusprosessiin. Tunne kanssatutkijuudesta tekee tilaa yhteiselle pohdinnalle ja epäröinnille itsestään selvinä pidettyjen ”totuuksien” äärellä. Epäröinti mahdollistaa uusien kysymysten nousemisen ja avoimuuden vaihtoehtoisille tietämisen tavoille. Hengailutietämisen innostus tarttuu ja kumuloituu syklisesti.

parhaiten konkretisoitavissa hetkiin, joissa tutkija yritti houkutella neljättä nuorta mukaan keskusteluun osoittamalla hänelle suoria kysymyksiä. Tapahtuman tilallisen dynamiikan visaisuuden ymmärtämiseksi nostamme keskiöön tavan, jolla nuorelle osoitetut kysymykset kohdistivat huomion häneen sekä yhteyden, jota vasten kohdistuminen tapahtui.

Huomion kohdistuminen tarkoitti kohti kääntymistä, katsomista, hiljentymistä ja odottamista. Edeltävien tapahtumien kautta kehkeytyneessä asetelmassa hiljaisuus ei ollut ”neutraalia” hiljaisuutta, vaan selkeä katkos iloisen puheensorinaan sekä sen leimaamaan tunnelmaan. Huomion kohdistumisen intensiteettiä tuntui vahvistavan se, että kysymysten kohteena oleva nuori istui säkkituolissaan muita alempana. Tässä sommitelmassa mukaan kutsuviksi, huomioiviksi ja inspiroiviksi tarkoitettut kysymykset tuntuivatkin tuottavan eräänlaisen ”kaikki vastaan yksi” -asetelman, estradin ja yleisön, jossa sekä kysyminen että vastaaminen olivat omiaan terävöittämään nuoren erillisyyttä suhteessa toisiin. Sen sijaan, että nuori olisi kysymysten voimasta innostunut osallistumaan keskusteluun, tuntuivat kysymykset tilanteessa kääntyvän pikemminkin osatekijäksi, joka eristi häntä entisestään. Huomio tästä oli yllättävä ja jätti tutkijan tilanteessa neuvottomaksi tyrehdyttään myös uudet osallistamisyrietykset.

Osallistavan tutkimuksen yhteydessä edellä avattu tilanne piirtää esiin tärkeän huomion. Toisinaan tutkijan hyvää tarkoittavat yritykset osallistaa nuorta saattavat osana tutkimustilanteen tilallista ekologiaa muuttua tahattomasti osaksi ulossulkemisen dynamiikkaa. Myöhempi kohtaamistilanne koulun käytävällä oli tutkijan tilannekohtaisesti harkittu vastausyritys: yritys jutella tapahtuneesta nuoren kanssa kahden kesken, vailla ulkopuolista huomiota, jälkikäteen, jossakin toisaalla, empatiaa ja huolenpitoa osoittaen, mutta samalla välttämällä tekemästä asiasta ”suurta numeroa”. Se, mitä käytävällä tapahtui, on omiaan syventämään ymmärrystä tutkijan toimintamahdollisuuksien rajoista sekä siitä, kuinka haavoittuvasta ja visaisesta, mutta samalla tärkeästä prosessista luottamuksen

rakentumisessa on kyse. Toistamme otteen kenttäpäiväkirjasta:

Tuntui vaikealta jutella. Tuntui kuin olisin syyttänyt häntä jostakin. Tunsin olevani isompi ja ikään kuin vaatimassa selitystä. Tuntui, etten löydä pois tästä asetelmasta. En voi olla ilman roolia, joka minulle tulee. Katsoin häntä korkeammalta, ikään kuin katseeni kahlehtisi hänet.

Tutkijan päiväkirjamerkintä kertoo kohtaamistilanteesta, joka tutkijan parhaista ja ennalta punnituista aikeista huolimatta ei ole hänen hallittavissaan. Tilanteessa jopa tutkijan oma kokemus sosiaalisesta taitavuudestaan ja harkitut sanat tuntuvat asettuvan hänen pyrkimyksiään vastaan. Tarkoitettun empaattisuuden sijaan hän kokee sanansa syyttäväksi, asentonsa ymmärtävän sijaan autoritaariseksi ja katseensa lempeän sijaan vastausta vaativaksi. Mielenkiintoista on, ettei tutkija tunne saavansa tilanteessa ravistettua pois tekojaan kahlitsevaa roolia siitä huolimatta, että hän roolista tietoisena yrittää parhaan taitonsa mukaan juuri näin tehdä. Päiväkirjan sanat kertovat tilanteesta, jossa vallitsevan ilmapiirin voiman voi tuntea *tapahtuman toimijuutena* (kts. Manning & Massumi 2014) – koulun ilmapiiri tuntuu ikään kuin ”kaappaavan” tutkijan toimintamahdollisuudet tuomiten hänet vastoin tahtoaan toisintamaan koulun ja yhteiskunnan valtasuhteiden mukaisia aikuisen auktoriteetin ja kasvatettavan nuoren positioita näiden purkamisen sijaan.

Lopuksi: luottamus tekee tilaa yhdessä tietämiselle

Artikkelimme tavoitteena on ollut tuoda esiin luottamuksen valtavaa merkitystä osallistavassa nuorisotutkimuksessa ja osoittaa tutkimustilanteen affektiivisen ilmapiirin voima tiedontuotannon siivittäjänä. Tutkimustilanteissa rakentuva luottamuksen affektiivinen ilmapiiri pakenee ”sormella osoittamista” mutta edesauttaa nuorten osallisuutta ja tekee tilaa uusille assosiaatioille – leikin, yhdessä epäroinnin ja tutkimusaiheen äärellä hengailun kautta. Maailman

tapahtumallisuuteen huomionsa kohdistava teorialähtöinen tutkimuksemme vahvistaa tutkimuskirjallisuuden laajalti esiin nostamat huomiot siitä, että luottamuksen rakentuminen tutkijan ja osallistujien välille on osallistavan nuorisotutkimuksen onnistumisen edellytys. Luottamus kuitenkin vaatii pidättäytymistä välineellisestä suhteesta osallistujiin: sitä ei voi kuitata rastilla ruutuun, vaan se on jatkuvaa neuvottelua tutkimustilanteissa. Luottamus on avautumista kohtaamisiin, joita värittää alttius toisten vaikuttavuudelle ja jaetun ilmapiiirin intensiivisyydelle. Osallisuus rakentuu luottamuksen pohjalta, mutta kyse on hankalan moniulotteisesta ja monisuuntaisesti kehkeytyvästä tilallisesta prosessista, jota ei voida koskaan kattavasti kuvata.

Päämääränämme tässä yhden tutkimustilanteen tarkastelussa ei ole ollut yksiselitteisen tai systemaattisen kuvauksen tuottaminen siitä, mitä (kaikkea) juuri tuossa tilanteessa tapahtui tai miten jokin (tietty) asia tarkalleen ottaen vaikutti. Tällainen kuvaus on mahdoton, koska tilanteet ovat eläviä kenttiä. Emme koskaan voi tietää, mitä kaikkea tutkimustilanteissa on läsnä ja vaikuttaa: tulehtuneita kaverisuhteita, hyvin tai huonosti nukuttuja öitä, stressiä tulevista matikankokeista, perhehuolia, aamulla otettuja tai unohdettuja lääkkeitä, intoa tai jännitystä uudesta ihastuksesta, häpeää rikkinäisistä kengistä, muistumia eilisestä tai jotakin muuta. Kuten jälkihumanistinen maantieteellinen näkökulma tähdentää, ei tapahtunutta voi koskaan sellaisenaan myöskään toistaa, ja näin tapahtumallisuus rajaa myös tulkinnan mahdollisuuksia. Kartta ei ole sen kuvaama maasto (kts. Kitchin & Dodge 2007). Menneet tutkimustapahtumat avautuvat muistettaviksi esimerkiksi päiväkirjamerkintöjen kautta, mutta nämä ovat aina luonteeltaan fragmentaarisia ja muistelu itsessään on nykyisyydessä tapahtuvaa uutta luovaa toimintaa, jossa asioita yhdistellään, rajataan ja unohdetaan. Mennyt ja sen tämänhetkinen kuvaus ovat kuin performatiivinen tanssi, jossa taakse katsominen tuottaa uusia etenemisen mahdollisuuksia – ja rajaa niitä pois. Vain murto-osa kaikesta tapahtuvasta ja toimintaamme vaikuttavasta tulee ikinä tietoisien reflektion piiriin ja sekin jälkikäteen

uutena kuvauksena, *re-presentaationa* (kts. Doel 2010; Thrift 2000; 2008). Tämä *reflektio* on aina jollain tavalla tapahtunutta ja koettua etäännyttävää toimintaa.

Hengailutietämisen käsitteen avulla hankala kysymys siitä, mitä tutkimustilanteessa tapahtui, asettuu toisin. Miten tuoda jo tapahtunut uudeleen pohdittavaksi tavalla, joka syventää ymmärrystä luottamuksen affektiivisen ilmapiiirin rakentumiseen vaikuttaneista voimista? Kysymys on tärkeä, koska ymmärrys affektiivisista voimista on edellytys sille, että voimme harjaantua ja herkistyä ”lukemaan” tutkimustilanteita paremmin. Miten harjoittaa ”tietävää-tuntevaa” kehoaan tutkimusinstrumenttina ja tulla taitavammaksi tilanteiden tapahtumallisuuden hahmottamisessa? Miten suunnitella parempia tutkimusasetelmia, jotka edistävät luottamuksen ilmapiiirin kehkeytymistä? Artikkelimme lopuksi haluamme nostaa esiin neljä jälkihumanistisesta empiriasta kumpuavaa huomiota, jotka koemme hyödylliseksi osallistavassa nuorisotutkimuksessa.

1. Konkreettiset tilajärjestelyt vaikuttavat siihen, miten affektiivinen ilmapiiiri tutkimustilanteissa kehkeytyy. Vaikka kuvatus tutkimustilanteen yhteydessä onkin mahdotonta osoittaa, miten pienluokkahuone ja siellä olleet huonekalut tarkalleen ottaen ottivat osaa tapahtumien kulkuun, olivat sohva, pöytä, tuolit ja säkkituoli mukana järjestämässä tilaa ja tilaisuuksia lähellä-, vieressä-, kohti-, erillään- ja kanssa-olemiselle. Samalla ne myös muokkasivat affektiivista ilmapiiiriä esteetikallaan tuottaen esimerkiksi kotoisuuden ja rentouden tuntua. Monet teoreetikot, kuten Jane Bennett (2010), ovat tuoneet esille tapoja, joilla erilaiset elottomat asiat ja esineet voivat voimautua tai saada jonkinlaista toimijuutta (*thing power*) osana tapahtumisen ekologiaa. Tilanne luokkahuoneessa on muistutus siitä, että sanojen lisäksi kaikenlaisilla paikalla olevilla fyysisillä elementeillä, kuten esineillä ja arkkitehtuurilla, voi olla paljonkin toimijuutta sen suhteen, min-käläisiin suuntiin osallistavat tutkimustilanteet kehkeytyvät. Toisinaan jokin mitättömältä tuntuva sivuseikka saattaa nousta keskeiseen rooliin ja sysätä tapahtumien kulun uusiin suuntiin. Onkin

mielekästä pohtia niin etu- kuin jälkikäteen sekä tutkimustilanteiden aikana, miten fyysiset elementit järjestävät tilaa ja ohjaavat asioiden tapahtumista. On kuitenkin syytä muistaa, että varsinkin koulukontekstissa nämä elementit kantavat mukanaan monia näkymättömiä kytköksiä instituution historiaan ja valtasuhteisiin. Voimien kenttä tuntuu eri tavoin eri kehoissa: se mikä yhdelle on voimauttavaa, voi toiselle olla muistutus esimerkiksi koulukiusaamisesta ja ulossulkemisesta. Tilanteiden elävyys tarkoittaa aina ennakoimattomuutta.

2. Tutkija ymmärryksineen ja pyrkimyksineen on aina osa tutkimuksen ekologiaa, hänen mahdollisuutensa nousevat tutkimustilanteessa vaikuttavista, usein moniin suuntiin vetävistä voimista. Olemme kehoina, sanoina, eleinä ja tekoina tutkimustilanteita ohjaava veturi, mutta tämä ei tarkoita, että voisimme olla tietoisia (kaikista) tavoista, joilla vaikutamme. Emme myöskään pysty täysin hallitsemaan vaikutustamme osana tutkimuksen tilallista liikettä. Kehoina olemme monin tavoin neurokirjavia (Kenna 2023), pystyviä ja ei-pystyviä (Johnstone 2002) ja harjoituksen myötä taitavaksi tulevia (Klemola 2004), mutta ennen kaikkea eläviä ja affektiivisesta ilmapiiristä toimijuuttamme ammentavia. Kuvattu tutkimustilanne on muistutus siitä, että tapahtuman toimijuus, eli monien osatekijöiden yhteisvaikutuksessa kehkeytyvä affektiivinen ilmapiiri ylittää tutkijan intentionaalisen (ihmis)toimijuuden rajat (kts. Manning & Massumi 2014). Koulun käytävälle paikantunut tilanne oivalluttaa, että toisinaan jopa luottamuksen lisäämiseen tähtäävät harkitut sanat ja tutkijan omakseen kokema keho saattavat reaktiivisesti harhautua toimimaan hallitsemattomalla tavalla suunniteltua päämäärää vastaan. Tutkimustilanteissa onkin tärkeää kohdistaa huomiota siihen, miten kohtaamiset kehollistuvat, ja viipyä kohtaamisissa väreilevien affektiivisten intensiteettien kanssa niitä kuulostellen. Erityisesti viipyminen kaikenlaisen ”epäonnistumiseksi” koetun kanssa on tärkeää, koska se avaa mahdollisuuksia kokeilla seuraavaksi jotakin muuta sen sijaan, että päätyisi varioimaan sitä, mikä jo epäonnistui. Näin

on mahdollista liikkua sopeutumisesta ja reaktiivisuudesta kohti aktiivisuutta ja uuden luomista (kts. Deleuze 2006/1962).

3. ”Nuorten ääni” kumpuaa kohtaamista rakentavista suhteista, niin ikään osana tutkimuksen ekologiaa (kts. Jackson 2003). Nuorten ajattelun ja toiminnan mahdollisuudet rakentuvat osana tapahtumisen elävää kenttää, affektiivisen ilmapiirin tuotoksina. Tapahtuman toimijuutta korostava tilallinen näkökulma tietämiseen haastaa pohtimaan uudelleen nuorisotutkimuksen kentillä laajasti viljeltyä tapaa käsitellä nuorten osallisuuteen ja toimijuuteen liittyviä kysymyksiä ”äänen” metaforan kautta paljastamalla sen tavoittamiseen ja erityisesti ”äänen antamiseen” kietoutuvan perustavan hankaluuden (kts. Jackson & Mazzei 2008). Tilallisesta näkökulmasta kysymystä lähestyttäessä on selvää, etteivät nuorten äänet ole erotettavissa muista maailmaa rakentavista äänistä ja ettei maailmassa toisten kanssa olemisen ylitsevyöryvä tapahtumallisuus tai tämän pyörteissä kehkeytyvien kokemusten rikkaus ole kahlittavissa sanotuiksi tai muiksi pysäytyskuviksi – edes silloin, kun ne ovat nuorten itsensä esittämiä. Näin kysymys ”äänen antamisesta” muuttuu eettis-poliittiseksi haasteeksi tehdä tilaa olemisen asentojen moninaisuudelle, eli lisätä nuorten toiminnan ja kokeilun mahdollisuuksia käytännössä.

4. Luottamuksen syntymiseen ei ole oikotietä. Luottamus ei rakennu itsestään tai esimerkiksi tapahtumista irrallisten julistusten tai ohjeistusten tuotteena, vaan vaatii syntyäkseen paitsi tilaa myös aikaa. Sanat ovat tekoja, mutta luottamusta ne rakentavat vain, jos ne saavat aikaan mielekästä yhteistä toimintaa. Luottamuksesta kertovat representaatiot voivat myös jäädä tyhjiksi ja lopulta jopa toimia tarkoitustaan vastaan. Yhdessä tekeminen rakentaa jaettua ilmapiiriä, joka kietoo osalliset vaikutuspiiriinsä ja synnyttää kokemuksia yhteisestä suunnasta. Mahdollisuus viipyä kiireettömästi tekemisen äärellä ja tila ajatella eli hengaila yhdessä ”tyhmiäkin” kysyksen ovatkin sekä luottamuksen edellytyksiä että tuloksia. Kiirehtiminen kohti ratkaisua ja ennalta

määriteltyä tai toivottua lopputulosta on omiaan sulkemaan luovan yhdessä olemisen mahdollisuuksia. Luottamuksen ja osallistavan tiedontuotannon paritanssi on epälineaarinen, mutta spiraalimaisesti syvenevä verkkainen prosessi. Tila ja aika pohtia asioita yhdessä rakentaa luottamuksen ilmapiiriä, joka synnyttää vähitellen varmuuden siitä, että ajattelulle todella on tilaa. Yksi keskeinen kysymys kuuluukin, onko tehostamis- ja tuottavuuspaineiden kiristämässä akateemisissa maailmassa (ylipäättään) mahdollista tehdä yrityksistä ja erehdyksistä hengittävää kunianhimoista osallistavaa nuorisotutkimusta, joka vastustaa aikamme representaatioimperatiivia. Kysymyksemme pitää sisällään kaipauksen seläistä akateemista maailmaa kohtaan, jossa käytetyt käsitteet, tässä tapauksessa hengailutietäminen ja luottamus, ovat avautumista maailman tapahtumallisuudelle, eivät maailman moninaisuuden kaappaavia, kuolettavia pelkistyksiä. ■

KIRJALLISUUS

- Aiava, Raine & Pyyry, Noora (2024) "Finland Extended: Encounters with Top Gun Films and the Emerging Post-Social Landscapes of Youth". Teoksessa Stuart C. Aitken & Jacob Rowlett (toim.) *The Film Landscapes of Global Youth: Imagining Young Lives*. Routledge, New York.
- Alotaibi, Turki, Alkhalifah, Khalid, Alhumaidan, Norah, Almutiri, Wijdan, Alsaleh, Saad, AlRashdan, Faisal, AlRashdan, Hadeel, Sabi, Ahmed, Almawash, Abdullah, Alfaifi, Mayyasah & Mourgi, Majed (2023) "The Benefits of Friendships in Academic Settings: A Systematic Review and Meta-Analysis". *Cureus* 15:12, e50946. <https://doi.org/10.7759/cureus.50946>
- Anderson, Ben (2009) "Affective Atmospheres". *Emotion, Space and Society* 2:2, 77–81.
- Anderson, Ben (2014) *Encountering Affect: Capacities, Apparatuses, Conditions*. Ashgate.
- Anderson, Ben (2019) "Cultural Geography II: The Force of Representations". *Progress in Human Geography* 43:6, 1120–1132.
- Anderson, Ben & Harrison, Paul (2010) *Taking Place: Non-Representational Theories and Geography*. Ashgate, Farnham.
- Anderson, Ben & Wylie, John (2009) "On Geography and Materiality". *Environment and Planning A* 41:2, 318–335.
- Armstrong, Oma (2010) "Between Trust and Domination: Social Contracts Between Humans and Animals". *World Archaeology* 42:2, 175–187.
- Askins, Kye (2018) "Feminist Geographies and Participatory Action Research: Co-Producing Narratives with People and Place". *Gender, Place & Culture* 25:9, 1277–1294.
- Baier, Annette (1986) "Trust and Antitrust". *Ethics* 96:2, 231–260.
- Basch, Cheryl (2012) "Student-Teacher Trust Relationships and Student Performance". Education Doctoral, Paper 118.
- Bennett, Jane (2010) *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*. Duke University Press, London.
- Blackman, Shane J. (2007) "'Hidden Ethnography': Crossing Emotional Borders in Qualitative Accounts of Young People's Lives". *Sociology* 41:4, 699–716.
- Brehm, John & Savel, Meg (2019) "What Do Survey Measures of Trust Actually Measure". Teoksessa Masamichi Sasaki (toim.) *Trust in Contemporary Society*. Brill, Leiden, 233–260.
- Bryk, Anthony & Schneider, Barbara (2002) *Trust in Schools: A Core Resource for Improvement*. Russell Sage Foundation, New York.
- Butt, Sijil, Shahbaz, Jamil, Farhat & Khalid, Ruhi (2019) "Cyberbullying, Self-Esteem and Interpersonal Trust in Young Adults". *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology* 17:1, 38–46.
- Cahill, Caitlin (2007a) "Doing Research with Young People: Participatory Research and the Rituals of Collective Work". *Children's Geographies* 5:3, 297–312.
- Cahill, Caitlin (2007b) "The Personal Is Political: Developing New Subjectivities Through Participatory Action Research". *Gender, Place & Culture* 14:3, 267–292.
- Cadwell, Stephen (2018) "Falling Together: An Examination of Trust-Building in Youth and Social Circus Training". *Theatre, Dance and Performance Training* 9:1, 19–35.
- Deleuze, Gilles (2006/1962) *Nietzsche and Philosophy*. Engl. Hugh Tomlinson. Esipuhe, Michael Hardt. Columbia University Press.
- Dewsbury, J.-D. (2015) "Non-Representational Landscapes and the Performative Affective Forces of Habit: From 'Live' to 'Blank'". *Cultural Geographies* 22:1, 29–47.
- Doel, Marcus (2010) "Representation and Difference". Teoksessa Ben Anderson & Paul Harrison (toim.) *Taking Place: Non-Representational Theories and Geography*. Routledge, London, 117–130.
- D'Urso, Giulio, Petrucci, Irene & Pace, Ugo (2018) "The Interplay Between Trust Among Peers and

- Interpersonal Characteristics in Homophobic Bullying Among Italian Adolescents". *Sexuality & Culture* 22:4, 1310–1320.
- Gregory, Anne & Ripski, Michael (2008) "Adolescent Trust in Teachers: Implications for Behaviour in the High School Classroom". *School Psychology Review* 37:3, 337–353.
- Griffith, Aisha, Larson, Reed & Johnson, Haley (2018) "How Trust Grows: Teenagers' Accounts of Forming Trust in Youth Program Staff". *Qualitative Psychology* 5:3, 340–357.
- Honkasalo, Veronika (2018) "Etnografinen ote". Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Vastapaino, 183–195.
- Horton, John & Kraftl, Peter (2006) "What Else? Some More Ways of Thinking and Doing 'Children's Geographies'". *Children's Geographies* 4:1, 69–95.
- Jackson, Alecia Y. & Mazzei, Lisa A., toim. (2008) *Voice in Qualitative Inquiry: Challenging Conventional, Interpretive, and Critical Conceptions in Qualitative Research*. Routledge, London.
- Jackson, Alicia Youngblood (2003) "Rhizovocality". *International Journal of Qualitative Studies in Education* 16:5, 693–710.
- Johnstone, David (2002) *An Introduction to Disability Studies*. 2nd edition. Routledge, London.
- Jones, Karen (2012) "The Politics of Intellectual Self-Trust". *Social Epistemology* 26:2, 237–251.
- Kallio, Kirsi-Paoliina, Korkiamäki, Riikka & Häkli, Jouni (2015) "Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen". Teoksessa Jouni Häkli, Kirsi-Paoliina Kallio & Riikka Korkiamäki (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki, 9–35.
- Kaukko, Mervi, Kiilakoski, Tomi (2018) "Tutkimus on toimintaa". Teoksessa Tomi Kiilakoski & Tomi; Päivi Honkatukia (Toim.) *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Vastapaino, Tampere, 243–260.
- Kaukko, Mervi, Korkiamäki, Riikka & Kuusisto, Anna-Kaisa (2019) "Normatiivisesta etiikasta elettyyn kohtaamiseen: tutkimuksellista hengailua yksin tulleiden maahanmuuttajanuorten kanssa". Teoksessa Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) *Tutkimuseettisistä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen: Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II*. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, 86–102.
- Kenna, Theresa (2023) "Neurodiversity in the City: Exploring the Complex Geographies of Belonging and Exclusion in Urban Space". *Geographical Journal* 189:2, 370–382.
- Kitchin, Rob & Dodge, Martin (2007) "Rethinking Maps". *Progress in Human Geography* 31:3, 331–344.
- Klem, Adena & Connell, James (2004) "Relationships Matter: Linking Teacher Support to Student Engagement and Achievement". *Journal of School Health* 74, 262–273.
- Klemola, Timo (2004) *Taidon filosofia – filosofin taito*. Tampere University Press, Tampere.
- Kulmala, Meri, Spišák, Sanna & Venäläinen, Satu (2023) *Kansatutkimus: Ihanteet ja käytännöt*. Tampere University Press, Tampere.
- Luhmann, Niklas (1979) *Trust and Power: Two Works by Niklas Luhmann*. John Wiley & Sons, Chichester.
- Manning, Erin & Massumi, Brian (2014) *Thought in the Act: Passages in the Ecology of Experience*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Massumi, Brian (2015) *Politics of Affect*. Polity Press, Cambridge.
- McCraw, Benjamin (2015) "The Nature of Epistemic Trust". *Social Epistemology* 29:4, 413–430.
- McCormack, Derek (2008) "Geographies for Moving Bodies: Thinking, Dancing, Spaces". *Geography Compass* 2:6, 1822–1836.
- Misztal, Barbara (1996) *Trust in Modern Societies: The Search for the Bases of Social Order*. Polity Press, Cambridge.
- Mulari, Heta & Hartman, Maaria (2024) "Mitenkähän tää nyt selitetään? Apua! Menetelmällisiä mahdollisuuksia kehollisen tiedon ja flowtaiteen ymmärtämiseen". *Nuorisotutkimus* 42:2, 35–50.
- Niedlich, Sebastian, Kallfaß, Annika, Pohle, Silvana & Bormann, Inka (2021) "A Comprehensive View of Trust in Education: Conclusions From a Systematic Literature Review". *Review of Education* 9:1, 124–158.
- Pink, Sarah (2012) *Situating Everyday Life: Practices and Places*. Sage, London.
- Pyry, Noora (2012) "Nuorten osallisuus tutkimuksessa – menetelmällisiä kysymyksiä ja vastauserityksiä". *Nuorisotutkimus* 30:1, 35–53.
- Pyry, Noora (2015) *Hanging out with young people, urban spaces and ideas: Openings to dwelling, participation and thinking*. University of Helsinki, Department of Teacher Education, Research Report 374, <http://urn.fi/URN:ISBN:78-951-51-1126-5>.
- Pyry, Noora (2019) "Akateeminen hengailu – Lumoutumisen tiloja ja radikaalin ajattelun mahdollisuuksia". *Terra* 131:4, 223–233.
- Pyry, Noora (2022) "Hanging-Out-Knowing – The Potential of Dwelling With Our Affective Landscapes of Research-Creation". *Reconceptualizing Educational Research Methodology* 13:3, 65–80.
- Pyry, Noora & Sirviö, Heikki (2024) "Landscape of Competition – Education, Economisation and Young People's Wellbeing". *Environment and Planning A: Economy and Space* 56:2, 491–507.

- Rotenberg, Ken (2019) *The Psychology of Interpersonal Trust: Theory and Research*. Routledge, London.
- Rotter, Julian (1971) "Generalized Expectancies for Interpersonal Trust". *American Psychologist* 26:5, 443–452.
- Russell, Shannon, Wentzel, Kathryn & Donlan, Alice (2016) "Teachers' Beliefs About the Development of Teacher–Adolescent Trust". *Learning Environments Research* 19, 241–266.
- Ruutu, Piia & Jahnukainen, Markku (2024) "Koulussa koetut paineet ja koulunkäynnin keskeytyminen – nuorten monien maailmojen näkökulma". *Nuorisotutkimus* 42:1, 5–22.
- Sheets-Johnstone, Maxine (2016) "Strangers, Trust, and Religion: On the Vulnerability of Being Alive". *Human Studies* 39, 167–187.
- Simpson, Paul (2021) *Non-Representational Theory*. Routledge, London.
- Skelton, Tracey (2008) "Research with Children and Young People: Exploring the Tensions Between Ethics, Competence and Participation". *Children's Geographies* 6:1, 21–36.
- Skelton, Tracey (2010) "Taking Young People as Political Actors Seriously: Opening the Borders of Political Geography". *Area* 42:2, 145–151.
- Skelton, Tracey (2024) "Musings and Reflections: Children, Young People, Film". Teoksessa Stuart C. Aitken & Julia Rowlett (toim.) *The Film Landscapes of Global Youth: Imagining Young Lives*. Routledge, New York.
- St. Pierre, Elizabeth (2021) "Why Post Qualitative Inquiry?" *Qualitative Inquiry* 27:2, 163–166.
- Suhonen, Eira (2023) "K-O-toiminnan osallisuus pitkittyneiden kiusaamistilanteiden ratkaisemisessa". *Nuorisotutkimus* 41:1, 50–68.
- Sung, Yongjun & Kim, Jooyoung (2010) "Effects of Brand Personality on Brand Trust and Brand Affect". *Psychology & Marketing* 27, 639–661.
- Taavetti, Riikka & Lehtonen, Jukka (2018) "Metodologisia ja eettisiä kysymyksiä sateenkaarinuorten etnografisessa ja osallistavassa tutkimuksessa". Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Vastapaino, Tampere, 274–292.
- Thrift, Nigel (2000) "Afterwords". *Environment and Planning D: Society and Space* 18, 213–255.
- Thrift, Nigel (2004) "Intensities of Feeling: Towards a Spatial Politics of Affect". *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 86 B:1, 57–78.
- Thrift, Nigel (2008) *Non-Representational Theory – Space, Politics, Affect*. Routledge, London.
- Thrift, Nigel, Harrison, Paul & Anderson, Ben (2010) "The 27th Letter: An Interview With Nigel Thrift". Teoksessa Ben Anderson & Paul Harrison (toim.) *Taking-Place: Non-Representational Theories and Geography*. Ashgate, Farnham, 183–198.
- Tickle, Sarah (2017) "Ethnographic Research with Young People: Methods and Rapport". *Qualitative Research Journal* 17:2, 66–76.
- Trento, Fran, Pyyry, Noora, Aiava, Raine & Jäntti, Lauri (2025) "Creating Safer Spaces in Higher Education: Failure and Discomfort in Spacing for Difference". *Emotion, Space and Society* 55, 101095. <https://doi.org/10.1016/j.emospa.2025.101095>
- Valenti, Michael, Celedonia, Karen, Wall-Parker, April & Strickler, Amy (2020) "Trust Is Essential: Identifying Trust Building Techniques from Youth Providers Across the Service Array". *Children and Youth Services Review* 117, 105295.
- Vaughan, Cathy (2014) "Participatory Research with Youth: Idealising Safe Social Spaces or Building Transformative Links in Difficult Environments?" *Journal of Health Psychology* 19:1, 184–192.
- Wilson, Helen (2016) "On Geography and Encounter: Bodies, Borders, and Difference". *Progress in Human Geography* 41:4, 451–471.
- Ying, Liuhua, Ma, Fengling, Huang, Huahua, Guo, Xiaolin, Chen, Chuansheng & Xu, Fen (2015) "Parental Monitoring, Parent-Adolescent Communication, and Adolescents' Trust in Their Parents in China". *PLOS ONE* 10:8, 1–9.